

'Mein Kampf moet gewoon te koop zijn'

Gepubliceerd: 12 september 2007 09:36 | Gewijzigd: 12 september 2007 10:20

Door Egbert Dommering

[Dit artikel verscheen in NRC Handelsblad op 25 oktober 2003]

Amsterdam, 25 okt 2003. Door de recente heruitgave van het uit 1939 daterende boek van Hermann Rauschning *Gesprekken met Hitler* is de belangstelling weer opgelaaide voor het feit dat *Mein Kampf* van Hitler nog steeds een verboden boek in Nederland is. In deze discussie draait alles om het auteursrecht.

Het auteursrecht op *Mein Kampf* werd in Duitsland na de Tweede Wereldoorlog geconfisqueerd door de Beierse staat, die op basis van dat auteursrecht iedere heruitgave in binnen- en buitenland tegenging.

In Nederland gebeurde na de Tweede Wereldoorlog hetzelfde met de vertaalrechten (een afzonderlijk auteursrecht) van de in 1939 uitgegeven Nederlandse vertaling van de NSB'er Steven Barends. Op basis van dat auteursrecht werd in 1975 de verspreiding van een illegale Belgische herdruk van die vertaling onmogelijk gemaakt. In Nederland is het boek sedertdien niet officieel te verkrijgen. In het Verenigd Koninkrijk bestaat een wetenschappelijke editie die (kennelijk) met toestemming van de Beierse overheid is gemaakt.

Deze censurerende werking van het auteursrecht is herontdekt door de Scientology-organisatie. Het 'evangelie' van deze kerk is namelijk geopenbaard aan haar stichter, Ron Hubbard, die dat vervolgens heeft opgeschreven in het geschrift waarop zijn auteursrecht rust en die dat auteursrecht bij testament heeft overgedragen aan de Scientology-organisatie. Dat wij grote delen van de inhoud van dit geheime stuk kennen danken wij aan het oud-lid van de kerk, meneer Fishman, die in een proces dat Scientology jaren geleden wegens laster tegen hem had aangespannen, de inhoud in een getuigenverklaring heeft onthuld.

Die getuigenverklaring (de zogenoemde 'Fishman affidavit') is op internet terechtgekomen en is daar en in de 'real world' onderdeel geworden van een debat over de handel en wandel van de Scientology-organisatie. Er werd in het kader van dat debat veelvuldig uit geciteerd en naar verwezen, zo ook door schrijfster en columniste Karin Spaink op haar website. De Scientology-directie trachtte die verdere verspreiding van de geheime leer tegen te gaan met een beroep op haar auteursrecht. Zo werd ook Karin Spaink aangepakt wegens inbreuk op het auteursrecht, en dat leidde tot een procedure waarover het gerechtshof in Den Haag op 4 september in hoger beroep een uitspraak heeft gedaan.

Het hof vindt om allerlei redenen dat sprake is van inbreuk op het auteursrecht, zodat een verbod op het maken van inbreuk (uitvoerig citeren) zou kunnen worden toegewezen. Het vindt echter ook

dat de door artikel 10 EVRM beschermde informatievrijheid in bijzondere gevallen een verbod opzij kan zetten.

Volgens het hof is in dit geval sprake van bijzondere omstandigheden, omdat de bedoeling van het in ruime mate weergeven van de geheime leer was om zonder commerciële bijbedoelingen aandacht te vragen voor bepaalde praktijken en ondemocratische opvattingen binnen de Scientology-organisatie. Bovendien was de Fishman-affidavit ten tijde van de procedure in Californië tegen hem een openbaar stuk.

Auteursrecht, zo vat ik het hof samen, is er niet voor om de inhoud van de vrije informatiestroom te belemmeren.

In 1975 werd, onder anderen door de huidige advocaat-generaal bij de Hoge Raad D.W.F. Verkade, kritiek geuit op het feit dat het auteursrecht werd gebruikt om de verspreiding van schadelijk geachte informatie tegen te gaan. Nu ligt er, 28 jaar later (voor het eerst in Nederland), een rechterlijke uitspraak die zegt dat het auteursrecht er niet is om de discussie over (wenselijke of onwenselijke) informatie tegen te gaan. Dat lijkt mij juist, omdat het Europese Hof voor de Rechten van de Mens lang geleden als norm formuleerde dat de informatievrijheid er ook is om informatie te openbaren 'to shock, offend and disturb'.

De uitspraak van het hof maakt de weg vrij om zowel de Nederlandse overheid (als het zou gaan om een heruitgave van dezelfde vertaling) als de Beierse overheid ervan te overtuigen dat de uitoefening van het auteursrecht voor dit doel niet is toegestaan. Het is merkwaardig dat in Nederland allerlei discussies worden gevoerd over demonisering van het openbaar debat, omdat vergelijkingen worden getrokken met het naziverleden, maar dat één van de primaire bronnen van het verderf, Mein Kampf, niet toegankelijk is voor het publiek. De inhoud van dit boek zal ook in 2003 nog schokkend, aanstootgevend en verontrustend zijn.

Maar dat is beter dan het dood te zwijgen.

Prof.mr. E. Dommering is verbonden aan het Instituut voor Informatierecht aan de Universiteit van Amsterdam.